

ДИСКУРЗИВНА ВРЕДНОСТ ОПСЦЕНЕ ЛЕКСИКЕ У ФРАНЦУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Резиме: У раду се методом контрастивне анализе бавимо дискурзивном вредношћу опсцене лексике у француском и српском језику са циљем да установимо сличности и разлике које постоје у тој области у језичко-културолошком контексту. Корпус је ограничен на опсцену лексику која се односи на људске физиолошке потребе □ велику нужду, будући да је у оба језика реч о изузетно богатом лексичком фонду. Опсцену лексику смо класификовали у пет категорија: именице, глаголи, изрази, пословице и псовке.

Кључне речи: опсцена лексика, француски језик, српски језик, физиолошке потребе

1. Увод

У раду се бавимо дискурзивном вредношћу опсцене лексике у француском и српском језику како бисмо сагледали све сличности и разлике које постоје у овом домену у језичко-културолошком контексту. Корпус је ограничен на опсцену лексику која се односи на екскреционе пробавне активности – велику нужду (*chier, merde; срати, говно, срање*), будући да је у оба језика реч о изузетно богатом лексичком фонду. Опсцену лексику смо класификовали у пет категорија: именице, глаголи, изрази, пословице и псовке, а њена анализа је вршена из културолошколингвистичке и когнитивнолингвистичке перспективе. Културолошколингвистички модел заснован је на опусу Ане Вјежбицке, док се когнитивнолингвистички модел базира на идеји когнитивне лингвистике о симболичкој природи језика, класификацији семантичких проширења, те на грађи сцене као једне од симболичких функција језика (Lakoff, Johnson, 1980; Langacker, 1987).

Грађа за овај рад ексцерпирана је из књижевних дела, са друштвених мрежа, дискусијских форума, текстова рок музике и Јутјуб канала у којима се најбоље сагледавају аспекти и вредности свих врста дискурса.

Опсцена лексика дефинише се кроз свој садржај, односно кроз појмове о којима реферира, као што су сексуалност и екскреција и кроз употребу, односно кроз социјалне слојеве који се том лексиком служе (Guiraud, 1975: 9). Пјер Гиро (Pierre Guiraud) сматра да опсцену лексику користе искључиво нижи друштвени слојеви и да је она пандан вокабулару аристократске елите за коју важи политичка, економска, интелектуална, морална и духовна супериорност.

Опцене речи, као одраз дискурса друштвене маргине, имају идентификацијску и експресивну функцију. Опцена лексика је традиционално била карактеристична за говорни монолошки спонтани, те говорни дијалогски конверзацијски дискурс, а у последње време речи из овог лексичког поља продиру и у друге видове комуникације, у језик јавних медија, у сценска и књижевна дела.

Француски речници (TLF, Le Grand Robert, Littré) дефинишу опценост као термин који изазива револт, отворено вређа и нарушава пристојност, а такође бележе и да је синоним за непристојност, неморалност, порнографију, неукус, простаклук, скарадност и развратност. Катрин Руеран (Catherine Rouaугенс) наглашава да опценост може означавати и неку врсту претње и да је реч о забрањеној лексичкој групи кроз чију се употребу манифестују табуи једне друштвене заједнице. Руеран додаје да се појам опцености темељи на социјалном аспекту и да је временом подложен променама сходно друштвима и социјалним групама (Rouaугенс, 1996: 5). Из тог разлога појам опцености можемо посматрати као језичку појаву будући да је превасходно језички знак, али такође и као психолошку, социолошку и антрополошку појаву.

Једно од фундаменталних питања које се поставља приликом проучавања опцене лексике јесте питање дефинисања критеријума за одређивање поља опцености. Данко Шипка сматра да је неопходно успоставити садржинску или формалну повезаност са сексуалним и/или екскрецијским пробавним активностима и органима који у њима учествују, а да није реч о еуфемизму како би једна лексема могла имати опцен статус (Шипка, 2011: 20). Основни фонд опцених речи има садржинску везу са наведеним елементима стварности, а примарна намена њихове форме је упућивање на те елементе, па зато постоји и формална веза. Код њихових твореница не мора, пак, постојати садржинска веза, а код семантички проширених лексема не мора постојати формална веза, јер је основна функција њихове форме упућивање на друге елементе стварности. Тако ће, на пример, француски глагол *chier* – *спати* бити сврстан у основни лексички фонд. Његове изведенице су *chierie* – *спање*, *chieur*, *euse* (особа која стално иде у тоалет) код којих постоји и садржинска веза са елементима стварности, те *envoyer chier* – *отарасити се* и *faire chier* – *доцађивати* где те везе нема. Семантички проширена лексема био би глагол *défèquer* – *спати*.

У нашем раду приказ поља опцених речи заснован је на радијалном когнитивнолингвистичком моделу. Радијални модел подразумева постојање централне тачке из које се развијају остали елементи система (Langacker, 1987). На пример, из француске лексеме *merde*, суфиксалном деривацијом, настале су именице: *merdouille*, *merdouillage*, *merdoire*, *merdre*, *merdasse*, *merdeur*, глаголи: *merdailler*, *merdaillonner*, *merder*, *merdouiller*, *merdoyer*, придеви: *merdouillard*, *merdard*, *merdicole*, *merdeux*, *merdâtre* и прилог: *merdeusement*. У српском језику, од супстантива *говно* изведене су именице: *гованце*, *говнад*, *говнање*, *говнар*, *говноглавац*, *говнојед*, *говњак*, глаголи: *говнати*, *заговнати*, *говнити*, придев: *говнев*. Дакле, у нашем корпусу механизам проширивања поља опцених речи базиран је на проширивању творбом и на семантичком проширивању.

Проширивање творбом представља устаљени творбени образац где опсценост твореница произилази из творбене везе са основом и не зависи од њиховог семантичког садржаја. Оне могу, попут основе, да упућују на опсцене елементе стварности и тада се њихов семантички садржај подводи под општа творбена правила. На пример, форма именице *merdophobe* гласи: *merde* + *phobe*, а њен садржај: *плашити се гована*.

Опсцене лексеме настале семантичким проширењем недвосмислено показују да је метафора најпродуктивнији принцип овог начина грађења поља. У случају опсцених радњи, каква је екскрециона активност, велика нужда, као основ метафоре узима се читав ситуациони оквир, односно, грађење сцена у целини: *mouler un bronze, poser une pêche, perdre ses légumes, téléphoner au pape, filer le rondin, pousser sa chique* (Rouayrenc, 1996: 52□53).

2. Именице

2.1. Merde

Лексема *merde* једна је од најприсутнијих и најфреквентнијих лексема у француском језику, у разговорном дискурсу, а често је коришћена и у књижевности. Реч је о термину коме је у француском посвећена изузетна пажња за разлику од његових еквивалената у другим језицима којима није дат велики значај. Гиро бележи да је англо-саксонска реч *shit* „бледа и анемична наспрам француске *merde* која је свеприсутна и победнички настројена“ (Guiraud, 1975: 95).

У француском језику лексема *merde* потиче од латинске речи *merda* и први пут је употребљена у XII веку у књижевном делу *Роман о Лисцу*. Према Роберовом речнику и Речнику Матице српске, денотативно значење именица *merde* јесте: фекална материја људи и појединих животиња: *une merde de chien – неће говно; une touche à merde – мува говнарка*. У средњовековном француском *merde*, почев од XIV века, поседује и два конотативна значења која су се очувала све до данас: а) безвредни људи или безвредне ствари, људи од прекора, простаци, б) неприкладна и мучна ситуација, (Guiraud, 1975: 95). Иста конотативна значења поменуте лексеме заступљена су и у српском језику (РМС, 2007: 206).

(1) Ce film, cette voiture est une vraie *merde*; Zazi, goûtant au mets, déclara tout net que c'était *de la merde*;

(2) Ils se sont tous taillés et ils nous ont laissé dans *la merde* (LNPR, 2007: 1577). У историјском контексту, ова реч заузима посебно место у Наполеоновом обраћању Талејрану (Talleyrand), најутицајнијем и најцењенијем европском дипломати у XIX веку:

(3) Vous êtes dans *la merde*, dans le bas de soie (LNPR 2007: 1577). У фамилијарном дискурсу, супстантив *merde* изражава љутњу, нестрпљивост, презир, одбацивање, умор, огорченост, нервозу:

- љутња:

(4) Braves Français, rendez-vous! Cambronne répondit: *Merde!*

- нестрпљивост:
(5) *Merde* pour l'imprimeur!
  - презир:
(6) *Merde* pour le roi d'Angleterre, qui nous a déclaré la guerre!
  - одбацивање:
(7) On y va, oui ou *merde* ?
  - умор:
(8) *Merde!* Encore une facture.
  - огорченост:
(9) *Merde!* Je n'ai pas fini mon travail.
  - нервоза:
(10) *Merde!* Le bifteck a encore augmenté (Guiraud, 1975: 114).
- У позитивном контексту именица *merde* означава чуђење и дивљење:
- (11) Je restais là, là gueule ouverte. *Merde* alors.
  - (12) Oh! *Merde!* Que c'est beau!

Наведени примери упућују на чињеницу да је реч о изузетној лепоти, да не постоје речи којима би се она могла описати.

Лексема *merde* послужила је као база за извођење њој сродних речи са опсценим садржајем. У нашем корпусу забележили смо педесет једну реч, али су у обзир узете само оне које су најфреквентније и које су део ширег дискурса. Њихова значења се односе на:

- нелагодну, деликатну ситуацију:
Merdasse.
(1) Guillaume et Sylvain partent en pointe. Je les relayerai plus tard. Quatre heures à remplir des sceaux de *merdasse* plus au moins consistante que nos volontaires remontent jusqu'au plancher de la salle (www.speleoclubdeloude.blogspot.com).
- Merdouillage.*
(2) Avis aux distraits. Y'a du *merdouillage* dans les URL'S. Aurait été moins civile. Ta désolation me désole, je vais de ce pas immoler une chèvre (www.semex.com).
- безвредне људе и ствари:
Merderie.
(3) Cette *merderie*, j'ai nommé la Dame de Montsoreau, qui est tombée à plat hier soir (TLF, 2005).
- Merdaillon.*
(4) Ne dis pas le contraire: je le connais mieux que toi. Ne proteste pas mon ami, ou j'ajoute: *un merdaillon!* Il ne sait rien des femmes (Duhamel y: TLF, 2005).
- Merdaillerie*¹.

¹ Ова лексема некада је означавала вртић или јасле, односно, сваку установу у којој су боравила деца предшколског узраста (Édouard, 2004: 295).

(5) Merdum et *merdailerie*. Où faut-il se garer au plus près ? De l'auberge ? Je pressens une marche de 3 à 4 km. Beh, ça mettra en jambes (www.modelisme.com).

- место олакшања, одмора:

*Merdoir*².

(5) Si *le merdoir* est tout pourrave, il va se crisper du sphincter (www.wiktionary.org).

2.2. Говно/срање

У српском језик лексичко-семантички еквивалент француској лексеми *merde* јесу именице *говно* и *срање*. У нашем корпусу *говно* се искључиво употребљава у комбинацији са другим врстама речи формирајући на тај начин синтагме и изразе са негативним значењем, док именица *срање* може самостално стајати у реченици или чинити део различитих синтагми или израза који се користе у негативном контексту. У нашем корпусу, у категорији именица, уврштене су деривационе форме лексеме *говно* које означавају:

- вређање појединца или групе:

Говнад.

(1) Нећете да играте *говнад* једна. Прекидам (www.facebook.com).

Говнар.

(2) Панонски *говнар*, јел то беше онај што говори на предизборним конвенцијама ДС-а и председника Тадићија, и обавезно седи у првом реду и љуби се са њим онако мушки као што то Хрвати знају да раде (www.facebook.com).

- омаловажавање:

Говнање.

(3) Ово је јуче почетак акције и *говнања* терориста у Јабруду (www.facebook.com).

- глупу и безвредну особу:

Говноглавац.

(4) Ок. Правимо се увређеним. Као бонус могу вам добацити да сте *говноглавац* или мокраћни уметник. Ајде добро. Сада се правим да смо стварно увређени (www.tportal.com).

- неморалну особу:

Говнојед.

(5) Данас тачно у подне у самопослузи приметих једног познатог давитеља глупости. Стоји крај полице са сиревима и гњави продавца: „Какав вам је ово сир“? – „Добар“. *Говнојед*: „Не мислим то, него да ли је слан или средње слан?“ – „Онако“. *Говнојед* се нагло заинтересова за други сир (www.facebook.com).

² У фигуративном смислу дата именица значи: радно место: радионицу, градилиште, учионицу и сл. где су људи свакодневно изложени напорима и узнемиравању (Édouard, 2004: 297).

- подлу особу:

Говноноша.

(6) Мислим да сам видео тог Србина. Оно, платио бих му рунду само да умрем од смеха, од приче како је то извео. Но, сутра ћу их зајебати. Стаћу поред аута с тејзером и кад дође *говноноша*, добиће 40 000 волти равно у жилу куцавицу, маму му говнарску јебем (www.index.hr). Лексема *срање*, као јединица синонимног значења, у српском језику може имати следеће контекстуалне реализације: а) глупост, б) невоља, неприлика, г) безвредна ствар/особа, д) лош квалитет.

-глупост:

*Срање*³.

(1) Информације које смо добили биле су обично *срање* (www.fakti.org/serbian-point).

(2) Прекини да ми шаљеш то *срање*. Нећу да играм Farmville, јебо ти пас матер (www.twitter.com).

- невоља, неприлика:

(3) Орион Телеком је стварно тешко *срање* (www.facebook.com).

(4) Јебем ти *срање*! Журка у суботу, а испит у недељу (www.twitter.com).

(5) Сара прича шта ради за време вођења љубави, Иван прети да ће направити *срање* ако буде слуга (www.facebook.com).

- безвредна ствар/особа:

(6) Капи крви на рукаву, беле тренерке, јер не могу *срања* сва сама да реше се (www.twitpic.com).

- лош квалитет:

(7) Шта је то ракија? Не, ја то нећу пити! Ми то нећемо пити, пијте ви! Ко зна какво је *срање* у томе, рекао је једном од обожаваоца тур менаџер чувеног бенда (www.kurir-info.rs).

3. Глаголи

Један од најчешћих и најраспрострањенијих глагола којим се исказује екскрециона активност у француском језику јесте глагол *chier* – *срати* који потиче из XIII века и води порекло од латинске речи *cacare*. Његово основно значење је: избацити из себе садржај дебелог црева, измет. У фигуративном смислу, наведени глагол има негативну конотацију и значи: а) досађивати некоме, ометати некога у нечему; б) безвредна ствар или особа.

³ Уз лексему *срање* могу стајати различити атрибути: обично, велико, невиђено, тешко, жешће који имају улогу појачивања, односно, експресивну функцију.

Chier.

(1) Il n'y avait pas pour les Anciens des choses que l'on ne puisse dire. Dans l'Aristophane, *on ne chie* sur la scène (Flaubert у: TLF, 2005).

Са истим семантичким садржајем је и глагол *tartir* који је у употреби од 1818. године, а потиче из италијанског жаргона (област Тоскане и Венеције) из XV века (Rouayerenc, 1996: 51).

Tartir.

(2) Vous étiez sur qu'en plein cassement l'envie de *tartir* le prenait (Le Pt Simonin у: TLF, 2005).

Глагол *foirer* употребљава се у значењу *имати пролив* и потиче из XVI века. *Foirer*⁴.

(3) Me voilà revenu, mon bon, mais avec une dysenterie corsée. Je ne fais que *foirer* et dormire (Flaubert у: TLF, 2005).

Flaquer.

(4) C'est de l'apparition de ce spectre-là que les repus et les engraisés ont peur à en *flaquer* dans leurs calintes (TLF, 2005).

Катрин Руаран наводи још три глагола: *débourrer*, *défarguer*, *déponner* као јединице синонимног значења глаголу *chier*, али који су ишчезли из употребе (Rouayerenc, 1996: 52).

У српском језику глагол *срати*, осим свог основног значења, поседује и три конотативне реализације: а) брбљати, причати много, б) причати глупости, говорити бесмислице, в) говорити лоше о коме.

- брбљати, причати много:

*Срати*⁵.

(1) Е, брат, шта *сереш* да су ти све слике глупе (www.ask.fm).

- причати глупости, говорити бемислице:

(2) Ајде више, *прекини да сереш*⁶. Сељанка ти мама, тако мами све причај и прекини да правиш будалу од себе овде, понашај се нормално (www.ask.fm).

- обмањивати, говорити лоше о коме:

(3) Ево Вајса *онет сере у свом смор фазону*. Цаба сам се бринула. Враћајте Едина и Маријану, таман су кренули тамо претрчавати (www.facebook.com).

⁴ У пренесеном значењу, овај глагол се употребљава да изрази: а) пропаст, неуспех: *dès que les amateurs s'en mêlent, tout foire* (TLF, 2005), б) функционисање с одређеним недостацима: *il tâtonna sous la pluie avec une clé qui foirait* (TLF, 2005).

⁵ У разговорном дискурсу, осим наведених примера, могу се чути и следеће варијанте са глаголом *срати* у значењу брбљати, причати много: а) Колко сереш, б) много сереш, в) не сери више, г) не сери више мајке ти, д) сере ли сере, њ) ала сере, ж) добро, серем мало (Имами, 2007: 451).

⁶ У разговорном дискурсу могу се употребити и следећи облици с глаголом *срати* који се односе на причање глупости: а) стално нешто сереш, б) као сереш, в) само сереш), г) дај, не сери, д) престани или прекини да сереш, њ) ма сере, једе говна, е) шта си срао о мени?, ж) само сам срао (Имами, 2007: 451).

- клети негога:

(4) За Коштуна да гласам?! *Серем му се уста!* Гладио је муда од 2000. на исту фору као ова гамад, само што је имао мало другачији речник (www.forum.srpskinacionalisti.com).

Глагол *срати* послужио је као деривациона база за грађене извесног броја глагола префиксацијом који имају различита секундарна значења:

Засрати.

- урадити нешто што не ваља, забрљати:

(5) Шешум увек неком мора све да *засере* (www.facebook.com).

- брукати:

(6) *Засира* те свуда редом (Марковић, 1998: 72). Ово значење може се употребити у различитом дискурзивном контексту: срамоћење делом, понашањем или речима.

- раскрстити с нечим или неким:

(7) А, *засрах* ја то (Марковић, 1998: 72).

Посрати.

Јордана Марковић наглашава да се и лексика са префиксом *по-* јавља у негативном значењу. Када се неком често кваре кола, кажемо му:

(8) Ма, *посери се* на та кола, а значи да нису добра и да треба дићи руке од њих. Ако некоме кажемо:

(9) *Посерем ти се* на диплому, то значи да без обзира на диплому нема знања, те ту диплому не заслужује. Слично је и када се каже:

(10) *Посерем ти се* на школу која те тако учи. То значи да у школи није ништа научио или је, пак, научио нешто лоше, што не ваља (Марковић, 1998: 73).

Присрати.

- бити досадан, причати глупости:

(11) *Присра ми се* док сам га слушао (Марковић, 1998: 73).

Просрати.

- испричати нешто што не треба:

(12) *Просра ли се?*

- испричати оно што не треба испричати:

(13) Де, *просери се.*

- правити се важан:

(14) *Просерава се.* Ово значење је повезано са причом, дакле, прави се важан причајући нешто што је лаж, измишљотина или глупост, или што не треба причати у датим околностима.

Усрати.

- осрамоти ти се, обрукати се:

(15) Дошао би он да се није *усрао*. Рећи за некога да се усрао, осим онога обрукао, може значити и да је у нечему омануо, пао на испиту,

показао се у негативном светлу или је на неки други начин доживео неуспех (код супротног пола, рецимо). Ако се каже да је неко некога *усрао*, мисли се да га је изгрдио, да му је свашта рекао, била истина или не то што му је онај ко грди рекао, дакле, кривица „усраног“ није неопходна, а неважне су и његове „заслуге“, он је дакле овде пасиван, трпи, а може бити сасвим недужан или, пак, крив и оправдано сносити грдњу (Марковић, 1998: 74).

- уплашити се, препасти се:

(16) Немој да ме плашиш, *усраћу се* од страха.

(17) Кад ме угледа, *усра се*.

- бити љубоморан:

(18) Нека *се усере* од муке.

- упрљати:

(19) Е, пази, молим те, да ми не *усереш* чаршав.

- претеривати у глупостима:

(20) Де, *усери се* ако можеш. Јордана Марковић наглашава да се овако може рећи и детету, у виду претње у претходном значењу, дакле: де, упрљај се ако можеш, односно, пази да се не упрљаш (Марковић, 1998: 73).

- претеривати у причи:

(21) *Усрао би се* да ниси рекао. Значење можемо објаснити тиме да је особа рекла нешто што је била тајна или што никако није требало да се каже.

4. Изрази

У овом делу рада пронађено је двадесет осам израза који упућују на негативне људске особине, а настали су семантичким проширењем, односно, метафоричним путем.

4.1. Merde

- лоше видети:

Avoir de la merde dans les yeux.

(1) *Si j'ai de la merde dans les yeux, ça veut dire que ce que je n'ai pas intégré influence mon regard et ma façon de voir les choses* (www.clidre.skyrock.com).

- вређати, понижавати некога:

Couvrir qqn de merde.

(2) *Si ça vous plaît qu'on vous couvre de merde, tant mieux pour vous, dit Nadine avec colère; moi, ça ne me plaît pas* (Beauvoir у: TLF, 2005).

- правити се важан, изигравати великог господина/госпођу:

Faire sa merde.

(3) Vacquerie racontait que Charles Hugo, tout jeune, était très timide et qu'une des premières fois qu'il alla dans le salon de Bertin, il se tenait sur le pas de la porte, tourmentant son chapeau. „Avance, donc, Charlot „, lui dit Bertin, et comme il ne bougeait pas, le maître de débats lui jeta: „Voyons, *ne fais pas plus longtemps ta merde*“ (Goncourt y: TLF, 2005).

- посрамити, постидети некога:

Mettre à qqn le nez dans sa merde.

(4) On le disait d'origine turque et naturalisé, ce qui ne l'avait pas empêché d'écrire Barrès, *qui lui avait mis le nez dans sa merde*, qu'il était – ah mais – trois fois Français (Daudet y: TLF, 2005).

- имати превисоко мишљење о себи:

Ne pas se prendre pour de la merde.

(5) Je connais un ou deux contributeurs sur Wikipédia qui, parce qu'ils sont admins et affichent, en outre, une centaine de milliers d'édits au compteur, *ne se prennent pas pour de la merde* (www.wiktionary.org).

- бити у проблемима, у незавидној ситуацији:

Être dans la merde.

(6) Je vais être sage, travailler. Ma petite femme viendra m'embrasser, sans doute. Ça m'est égal *d'être dans la merde*, pourvu qu'elle mange du homard (Renard y: TLF, 2005).

- бити зловољан, депримиран:

Avoir un coup de merde.

(7) Dehors, j'ai eu encore un coup de noir (...). *J'ai eu un coup de merde* comme si j'étais devenu mon propre ennemi publique numéro un (Ajar y: TLF, 2005).

- презирати, мрзети некога или нешто:

Avoir qqn ou qch à la merde.

(8) Et comme je ne puis pas paraître à mon dépôt, en Arles, à cause des copains qui doivent m'*avoir à la merde*, je voudrais joindre le maquis (Cendrars y: TLF, 2005).

4.2. Говно

- бедник, простак:

Последње говно.

(1) Осећам се ко *последње говно*, а то скривам и чувам као тајну, само ћутим, а гласно бих псовно, ој, Франкфурту, јебем ли ти Мајну (www.tekstovi.net).

Све сама говна.

- (2) Нико више није сигуран ни у шта. Међународна заједница такође делује неодлучно и чак се наговештава одлагање реализације Бри-селског споразума за годину дана. Много их је и наших и њихових који ће ускоро да жваћу кравату. *Све сама говна* (www.vaseljenska.com).
- ништарија:
Врећа гована.
(3) Ако те има помози ми Боже, душа ми је годинама трована, човек је збир црева, костију и коже, човек је *врећа гована* (www.tekstovi.net).
- будала, глупан:
Гомила гована.
(4) Естрада, *гомила гована*, естрада, смрдљива шака јада. Естрада, од лажи превара, естрада, коме то треба сада? (www.tekstovi.net).
Појести говна.
(5) *Појести говно* значи гласати на изборима у Србији за било коју опцију (www.tacno.net).
- отарасити се некога:
Терати говна.
(6) *Терај та говна напоље!* Нек остане Јелена Голубовић сама и дајте јој шампањац, па да славимо. Браво! (www.facebook.com).
- подлац, подлост:
Ћутати као говно у трави.
(7) Виде Шиптари да наши прећутно пристају на све. Они ништа не раде без сагласности власти у Србији. Наши *ћуте као говно у трави*, док Шиптари терају по свом (www.vaseljenska.com).
Испасти говно.
(8) А: *Испао си говно* према Микици. Није мишљење, знам да је тако, причао сам са њим. Б: Те мене треба да забрине шта си ти причао са њим (www.ask.fm).
- привидно морална особа:
Говно са шлагом.
(9) Зло представљају они који пљују по таквима, а када треба нешто да понуде, то буде *говно са шлагом*. Па носите се сви ви виђени рок бендови (www.tarzanija.com).
- причати што не треба:
Јести говна.
(10) Шта сад једу ови говна на Фарми? (www.facebook.com).
Јести говна као пијан роткву.
Јести говна као Грк ајвар.

- незавидна ситуација:

Јести говна с ким.

(11) Заједно смо говна зајели, заједно ћемо се и вадити из њих (www.facebook.com).

Бити у говнима до гуше.

(12) Обрала смо бостан, јер родила нам њива, *до гуше у говнима*, ал се ипак плива (www.tekstovi.net).

Давити се у говнима.

(13) Зар није боље послати некога у пичку материну, него *давити се у говнима* усиљене куртоазије? (www.twitter.com).

Вадити се из гована.

(14) Не треба се борити за све људе и вадити их из гована. Неке једноставно треба пустити да оду са истима (www.twitter.com).

- хладноћа:

Смрзло ми се говно у дупету.

(15) Баш тако. Скоро ме је једна исекла тако добро, а ја на мотору, *говно ми се смрзло у дупету*. Мало је фалило да ошине.

- сматрати себе поштеним:

Мисли да његово говно не смрди.

(16) А: Питам те нешто, јер ме занима??? Ја знам истину! Б: Омети испред својих врата, за моја не брине, моја су чиста. Доста ми је више људи што *мисле да њихово говно не смрди*. Па ево: СМРДИИИ ВАА-АМ ГОВНО, НИЈЕ У ВАС МОЈЕ ГОВНО ДА НЕ СМРДИИИ (www.twitter.com).

4.3. Срање

- лош квалитет, али вешто прикривен:

Исто срање, друго паковање.

(1) Бели и браон шећер су *исто срање, друго паковање* (www.vitkigurman.com).

- безвредна, безначајна ствар:

Срање у колору.

(2) Заиста је велика гледаност. 2,5 милиона Срба је гледало ово Радошево *срање у колору*. Из доколице бих гледао и остале наставке (www.srpskapolitika.com).

- стварати неприлике, глупости:

Правити срања.

(3) Сара прича шта ради за време вођења љубави, а Иван прети да ће *направити срање* ако буде слуга (www.farmasrbija.net).

- увући у неприлике, у проблеме:
Увући у срање.
(4) Они ће земљу и народ *увући у срање* и онда испарити када загусти. Наша писања и упозорења, наравно, неће имати ни значаја ни тежине (www.slobodnavojvodina.org).
- безвредна, безначајна ствар/особа:
Срање кроз густо грање.
(5) А: Ти си једно *срање коз густо грање* и мачка која дупе чачка, а упут катастрофа певаш. Б: Битно је да ти боље певаш, а ти си једно небитно *срање* (www.ask.fm).

4.4. Chier

- страх:
Chier dans sa culote, dans son froc.
(1) Tu veux jouer au petit soldat. Ça va mieux que de *chier dans son froc* comme toi (Sartre y: TLF, 2005).
- вређати, увредити некога без пардона:
Chier dans les bottes de qqn.
(2) Dave et ses frères savaient ce qui leur pendait au nez s'ils continuaient à lui *chier dans les bottes*. Il était grand temps de prendre des mesures (Cole, 2008 y: <http://fr.wiktionary.org>).
- прећи све границе пристojности, претеривати:
Chier dans la colle.
(3) On dirait que ce coup-ci t'as bien *chié dans la colle*, ma petite, fit June, se régalant dans sa déconfiture. Et je parie qu'il va t'adorer, Davey Davidson. Je me trompe peut-être ? Meurtre accompli, flicaille partout et que dalles sur les contacts du défunt Jimmy (Cole, 2007 y: <http://fr.wiktionary.org>).
- исказати дубоку незахвалност:
Chier dans la main de qqn.
(4) Comment que l'on remercie les Allemands ? *En leur chiant dans la main* (Sartre y: TLF, 2005).
- бити изложен малтретирању:
Chier des lames de rasoir.
(5) Si Krabbe vous fout dans la section, vous n'avez pas fini de *chier des lames de rasoir* (Foumbeur y: TLF, 2005).
- побећи главом без обзира:
Chier du poivre à qqn.
(6) Et brusquement il s'aperçut que Chaval avait filé au milieu du tumulte (...) Ah bougre de salaud, tu as peur de te compromettre hurlait Étienne (...) Tu cherches maintenant à *nous chier du poivre* (Zola y: TLF, 2005).

- отарасити се некога:

Envoyer chier.

(7) Il te donne un bon conseil et tu l'envoies chier, t'as tout d'la vache (Gorgelès y: TLF, 2005).

- досађивати, смарати некога:

Faire chier.

(8) Tu ne vas pas me faire chier toi aussi avec la politique (Beauvoir y: TLF, 2005).

4.5. Срати

- смарати некога глупостима, небитним стварима:

Срати као трудна фока.

(1) Е, овај Душан *сере ко фока*, напиће се као стока (www.facebook.com).

- лоше живети:

Ту се танко сере.

(2) Кад Вучић храни, танко се сере (www.vestionline.com).

5. Пословице

5.1. Merde

У француском корпусу пронађена је једна пословица са лексемом *merde* која описује последице које сноси човек уплитањем у одређени конфликт: *plus on remue la merde, plus elle pue*:

(1) *Plus on remue la merde, plus elle pue.* Gildas Guyomarch préfère laisser la merde pourrir tranquillement, laisser la pleine mer de huit heures et quart la recouvrir, et se laisser éblouir par le miroir de l'estuaire sous les derniers rayons du soleil (Stéphan, 2007: 5).

5.2. Говно

У српском језику ексцерпирани смо двадесет пословица са опсценим садржајем које упућују на безвредне или безначајне ствари или људе. Вршење велике нужде овде се (уосталом, као и у већини народног традирања) схвата као суштинска повезаност између тела и земље, чистог и нечистог, обредног и свакодневног. Измет, као један од начина испољавања телесне материје, омиљени је мотив у овим пословицама и јавља се у различитим формама: као увреда, магијска заштита и плодност, поређење и опис, исмевање (има ту селјачка, становника Ирига и Цавтата итд.), закључивање и опомињање. Пословице са опсценим садржајем тематски бисмо могли поделити на:

- сферу лова:
  - (1) Ко штеди олова, говно му од лова.
  - (2) Ловцу говно у лонцу, а хајкачу у бакрачу.
- сферу кулинарства:
  - (3) Кад си ми дао говно, дај ми и кашику.
  - (4) Од гована пита не може бити.
  - (5) Не дао Бог камења јести, а говна су мекана.
  - (6) Навалили као мухе на говно.
  - (7) Света је овца која се посере у млијеко, па га људи опет једу.
  - (8) Да је добро говно, изјели би га Цавтаћани.
- менталну сферу:
  - (9) Таква глава, говно мозак.
- сферу потомства са наслеђеним негативним родитељским особинама:
  - (10) Јеби говно – роди говно.
- сферу рага:
  - (11) Јунак је говно који свако обилази.
- сферу улоге појединца на друштвеној лествици:
  - (12) Првоме муштулук, а другоме говно.
- сферу људских негативних особина
  - (13) (тврдичлук): да може изио би и своја говна; (љубопитљивост): преврни говеђу балегу, наћи ћеш Ирижанина под њом.

5.3. Chier

У француском језику пронашли смо једну пословицу са лексемом *chier* која осликава негативне људске особине, лицемерје и подмуклост: *fais du bien à un cochon, il viendra chier sur ton balcon*.

5.4. Срати

Пословице са лексемом *срати* у српском корпусу користе се за исказивање људских мана (заборавност) *како не заборави гаће везати кад сече*, негативних особина (тврдичлук) *на драм једе, на драм сече*, (халапљивост) *посрао се на ручао*, смрт: *ваља посрати поњаву док се умре*.

6. Псовке

У нашем корпусу пронађен је одређени број опсцених израза које смо класификовали у домен псовки. Улога псовки у дискурсу јесте да девалоризују ствари које именују као и људе на које се те ствари односе (Guiraud, 1975: 27). Гиро додаје да девалоризација може бити чисто објективна, али она најчешће

имплицира афективни став говорника који псовком изражава своје гађење или одбојност према нечему, свој презир или непријатељски став.

Недељко Богдановић истиче да псовком јединка реагује на неки непријатни изазов, на неку материјалну или духовну препреку. На тај начин псовка постаје вербална одбрана на било који начин угрожене јединке. Тада псовка иде од инстинктивне реакције до осмишљене језичке поруке. И у једном и у другом случају псовка се не одобрава, али се врло распрострањено употребљава (Богдановић, 1998: 11). Богдановић подвлачи да је псовка средство вербалног обрачуна, с нападом који увек, макар за нијансу јачи од изазова. Функционално, својом опсценошћу упућеном псованој страни псовка треба да повреди морални интегритет јединке, чиме се разликује од клетве, која – упућена вишим силама ради намирења имагинарне правде – иде за разарањем физичког интегритета. Основно њено дејство јесте повреда осећања стида (Богдановић, 1998: 11).

6.1. Merde

У ову групу уврштене су сложенице: *fouille-merde*, упућује на људе који се мешају у послове других људи, који оговарају и кривотворе:

(1) *Un bousier, un fouille-merde, montant la côte (...) en poussant devant lui un étron* (Goncourt у: TLF, 2005).

и *mange-merde*, која се односи на јадне и бедне људе:

(2) *Paul le minable ! Le mange – merde ! J'ai bien peur qu'ensemble, vous fassiez une belle paire* (Cordelier у: TLF, 2005).

У појединим случајевима, у дискурсу, имамо удвајање лексеме *merde* и њену употребу као додатног дела већ постојећих псовки у циљу интензивирања и динамизирања опсценог садржаја: *merde de merde; bordel de merde; nom de Dieu de merde; nom de Dieu de nom de Dieu de bordel de merde* ;

(3) *Honoré hurla deux fois: nom de Dieu de nom de Dieu de bordel de merde ! Surpris, les cléricaux crurent entendre la grande voix de la république et se mirent à craindre* (Aymé у: TLF, 2005).

(4) *C'est maleureux bordel de merde qu'on vienne me faire chier jour et nuit. Ce n'est pas admissible à la fin* (Céline у: TLF, 2005).

У случају када говорник жели да повреди морални и духовни интегритет саговорника упутиће му псовку: *tu es une merde* и тако му ставити до знања да је безначајан и безвредан у друштву:

(5) „*Tu es une merde*“! Ne m'adresse plus jamais la parole, aurait lancé Julie Gayet à Stéphane Guillon, révèle le Journal du Dimanche (www.rtl.fr).

6.2. Говно

У српском корпусу пронашли смо одређени број псовки са лексемом *говно* које се односе на вређање моралног људског интегритета и људских карактерних особина, али и такође на предмете који су лошег квалитета. Ове псовке се најчешће срећу у дискурсу на друштвеним мрежама, политичком, спортском и естрадном миљеу.

- покварењак, подлац, гад, нитков, ништарија:

Говно једно смрдљиво.

(1) White поручио Kenu Shamrocku: „Долазим по тебе *говно једно смрдљиво*“!!! (www.twitter.com).

Говно од човека.

(2) (Томислав Николић за говорницом у Народној скупштини): „Е, овакво *говно од човека* сте ви изабрали за минстра спољних послова (www.differentia-nis.org).

Главно говно.

(3) (Реакција на неправедно суђење на кошаркашкој утакмици): „Ја мислим да је била плачка, а пре свега ме је болела упорност са којом *главно говно* иде до краја у сакаћењу, те невероватна арогнација која је ишла уз то...(www.forum.b92.com).

Које је то говно.

(4) *Које је то говно*, то је невероватно. Говори о првој победи Звезде и историји Евролиге. Пушта клип са грешкама судија са меча Гробља и Фенера... (www.youtube.com).

Обично говно.

(5) (Разговор тренера Реала са новинаром који је писао негативне коментаре о овом клубу): „Мој стручни штаб и ја смо у врху фудбала, а ти си *обично говно* у новинарству“ (www.ekspresno.info).

Говно никакво.

(6) (Коментар на фудбалску игру): „Бабовићу, *говно једно никакво* (www.facebook.com).

Говно покварено.

(7) *Говно једно покварено*, марш у пизду материну. Знам ко си. (www.ask.fm).

Говно јебено.

(8) *Јебено говно* од савеза, *безмудо говно*. Ћила небитан, али када видим оног Бодирогу и Томашевића, бљак! (www.parapsihopatologija.com).

Голо говно.

(9) Ти си *голо говно*. Глупа ти мама!!! (www.farma.com).

Мушко говно.

(10) *Говно једно мушко*. У следећем животу му желим да се роди као жена у Ираку, па да види колико је камновање жене медијска пропаганда. Говно. (www.twitter.com)

- лош квалитет:

Проклето говно.

(11) *Проклето говно* од Нокије. Значи не ради зелена типка и она два дугмета за звање и именик (www.facebook.com).

У нашем корпусу нисмо пронашли псовке с глаголима *chier – срати*.

7. Закључак

У раду је методом контрастивне анализе, из културолошколингвистичке и когнитивнолингвистичке перспективе, приказана дискурзивна вредност опсцене лексике која се односи на екскреционе пробавне активности у француском и српском језику. Анализом лексичких парова: *merde – говно/срање, chier – срати* установили смо да се опсцена лексика из овог домена може поделити у пет категорија: именице, глаголи, изрази, пословице и псовке који су настали суфиксалном и/или префиксалном деривацијом или семантичким проширењима. Лексика која упућује на екскреционе пробавне активности, осим основних, денотативних значења, развија веома богата секундарна, конотативна значења у оба језика. У француском језику лексема *merde* у највећем броју случајева користи се у негативном контексту, у разговорном дискурсу, за испољавање негативних осећања: љутња, нестрпљивост, презир, одбацивање, огорченост, нервоза, али и у позитивном контексту за исказивање чуђења и дивљења. Лексема са опсценим садржајем настале творбеним проширењем од именице *merde* упућују на разне друштвене околности и номинирају: нелагодну ситуацију (*merdasse*), безвредне људи или ствари (*merderie, merdailon, merdailerie*), место олакшања, одмора (*merdoir*).

У српском језику, за разлику од француског, опсцена лексика која упућује на велику нужду, настала афиксалном деривацијом, у великом броју случајева исказује негативне људске особине (*говнање, говнојед, говноглавац, говноноша, срање*), негативан став појединца према другом појединцу или групи (*говнад*), невољу, неприлику (*срање*), безвредну ствар или особу и лош квалитет (*срање*) и типична је за разговорни дискурс и дискурс друштвених мрежа.

Када је реч о семантичким компонентама опсцених глагола *chier* и *срати* и њихове дискурзивне вредности, постоје одређене различитости. Наиме, француски глагол *chier*, у конотативном смислу, најчешће се употребљава у значењу: досађивати коме, ометати некога у нечему, безвредна ствар или особа, а српски глагол *срати* у значењу: брбљати, причати много, причати глупости, бесмислице, говорити лоше о коме. Глаголи настали творбеним проширењем од глагола *срати* упућују на: лоше урађен посао, омаловажавање, брукање, разрешење одређене ситуације (*засрати*), досађивање, причање глупости (*при-срати се*), саопштавање нечега што није погодно (*просрати се*), препотентност (*просеравати се*), љубомору (*усрати се*). У оба језика, наведени глаголи карактеристични су за разговорни и фамилијарни дискурс.

Изрази који у француском језику реферирају о екскреционим пробавним активностима мање су бројнији него изрази у српском језику и користе се углавном у фамилијарном и разговорном дискурсу, доке се један одређени број израза сусреће у књижевном дискурсу. У француском језику, они описују: лош вид, вређање и понижавање појединца, препотентност, неповољно окружење, зловолност, депримираност, презир и мржњу према коме или чему. У српском језику упућују на: људе беднике и простаци, ништарије, будале, глупане, на подлост, привидно моралне особе, причање у празно, незавидну ситуацију, хладноћу и поштење. Изрази са глаголом *chier* односе се на: старх, увреду, непристојност, незахвалност, малтретирање, досађивање, а са глаголом *crater* на: смарање некога глупостима, небитним стварима и на лош живот и искључиво карактеришу разговорни дискурс и дискурс друштвених мрежа.

У француском језику пословице којима се исказује велика нужда описују последице које сноси човек уплитањем у одређени конфликт, лицемерије и подлост, док се у српском језику односе на увреду, магијску заштиту, плодност, поређење, исмевање, закључивање и опомињање, а типичне су за књижевни дискурс.

Када је реч о псовкама са опсценим садржајем у француском језику, оне упућују на људе који оговарају, кривотворе, који су јадни и бедни, док се у српском језику односе на вређање моралног људског интегритета, људских карактерних особина, али и на предмете који су лошег квалитета. Најчешће се употребљавају у разговорном и жаргонском дискурсу.

Литература

- Богдановић, Н. (1998). *Опсцена лексика*. Ниш: Просвета.
- Дешић, М. (1998). Неки аспекти проучавања опсцене лексике. *Опсцена лексика, зборник радова*, 29□39.
- Caradec, F. (1998). *Dictionnaire du français argotique et populaire*. Paris: Larousse.
- Edouard, R. (1983). *Dictionnaire des injures*. Paris: Sand et Tchou.
- Guiraud, P. (1975). *Les gros mots*. Paris: Presse universitaire de France.
- Guiraud, P. (1956). *L'argot*. Paris: Presse universitaire de France.
- Guiraud, P. (1967). *Les locutions françaises*. Paris: Presse universitaire de France.
- Guiraud, P. (1993). *Dictionnaire historique, stylistique, rhétorique, étymologique de la littérature érotique*, Paris: Payot.
- Huston, N. (1980). *Dire et interdire, éléments de jurologie*. Paris: Presse universitaire de France.
- Imami, P. (2007). *Beogradski frajerski rečnik*. Beograd: NNK International.
- Larguèche, E. (1983). *L'effet injure*. Paris: Presse universitaire de France.
- Langacker, R. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar, vol. I, Theoretical Prerequisites*. Stanford University Press.

- Langacker, R. (1990). *Concept, Image, and Symbol. The Cognitive Basis of Grammar*. Berlin.
- Марковић, Ј. (1998). Секундарна значења лексике са кореном срп–. *Опцена лексика, зборник радова*, 70–76.
- Milner, J.-C. (1992). *De la syntaxe à l'interprétation: quantités, insultes, exclamations*. Paris: Seuil.
- РМС, 2007. Нови Сад: Матица српска.
- Rouayrenc, C. (1996). *Les gros mots*. Paris: Presse universitaire de France.
- Ruwet, N. (1982). *Grammaire des insultes et autres études*. Paris : Seuil.
- Шипка, Д. (2011). *Речник опцених речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Wierzbicka, A. (1990). Podwójne życie człowieka dwujęzycznego. *Język polski w świecie*, PWN, 71–104.

Извори

- http://www.semax.com/websites/semax/sd_page/2/1/index.php (Приступљено: 25. 2. 2014.)
- <http://www.modelisme.com> (Приступљено: 25. 2. 2014.)
- <http://www.wiktionary.org/> (Приступљено: 26. 2. 2014.)
- <https://www.facebook.com/> (Приступљено: 26. 2. 2014.)
- <http://www.tportal.com> (Приступљено: 27. 2. 2014.)
- <http://www.index.hr> (Приступљено: 27. 2. 014.)
- <http://www.fakti.org/serbian-point> (Приступљено: 15. 3. 2014.)
- <http://www.twiter.com> (Приступљено: 15. 3. 2014.)
- <http://www.twitpic.com> (Приступљено: 15. 3. 2014.)
- <http://www.kurir-info.rs> (Приступљено: 16. 3. 2014.)
- <http://www.ask.fm> (Приступљено: 16. 3. 2014.)
- <http://www.forum.srpskinacionalisti.com> (Приступљено: 17. 3. 2014.)
- <http://www.clidre.skyrock.com> (Приступљено: 17.3.2014.)
- <http://www.tekstovi.net> (Приступљено: 20. 3. 2014.)
- <http://www.vaseljenska.com> (Приступљено: 20. 3. 2014.)
- <http://www.tacno.net> (Приступљено: 23.3. 2014.)
- <http://www.tarzanija.com> (Приступљено: 23. 3 2014.)
- <http://www.vitkigurman.com> (Приступљено: 24. 3. 2014.)
- <http://www.srpskapolitika.com> (Приступљено: 25. 3. 2014.)
- <http://www.farmasrbija.net> (Приступљено: 28. 3. 2014.)
- <http://www.slobodnavojvodina.org> (Приступљено: 28. 3. 2014.)
- <http://www.vestionline.com> (Приступљено: 5. 4. 2014.)
- <http://www.rtl.fr> (Приступљено: 5.4. 2014.)
- <http://www.differentia-nis.org> (Приступљено: 10. 4. 2014.)
- <http://www.forum.b92.com> (Приступљено: 10. 4. 2014.)

<http://www.youtube.com> (Приступљено: 15. 4. 2014.)

<http://www.ekspresno.info> (Приступљено: 15. 4. 2014.)

<http://www.parapsihopatologija.com> (Приступљено: 15. 4. 2014.)

<http://atilf.atilf.fr/dendien/scripts/tlfiv4/showwps.exe?p=combi.htm;java=no> (Приступљено: 20. 4. 2014.)

Ivan N. Jovanović

LA VALEUR DISCURSIVE DU LEXIQUE OBSCÈNE EN FRANÇAIS ET EN SERBE

Résumé

Dans cet article, à travers la méthode contrastive, nous avons analysé la valeur discursive du lexique obscène en langue française et serbe afin de déterminer les similitudes et les différences qui existent dans le domaine linguistique et culturel. Le corpus est limité au lexique obscène lié aux besoins physiologiques de l'homme - grande commission, car dans les deux langues il s'agit d'un fonds lexical exceptionnellement riche. Nous avons classé le lexique obscène en cinq catégories: noms, verbes, expressions, proverbes et insultes.

ivan.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

